

ПОСЛІДОВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЗРОСТАННЯ ЦІН НА ЕНЕРГЕТИЧНІ РЕСУРСИ

Ємельянов Олександр Юрійович

д-р. екон. наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Степанків Володимир Зеновійович

аспірант кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Брень Анна Віталіївна

аспірантка кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Будь-яке підприємство характеризується різними видами економічного потенціалу. Зокрема, необхідно виділити маркетинговий [1], збутовий [2–4], виробничий [5] та інші складники сукупного потенціалу компаній. Особливої уваги заслуговує потенціал покращення властивостей підприємств, зокрема їх стійкості та здатності до адаптації [6]. Також важливим видом наявних у підприємств можливостей є потенціал ресурсозбереження [7–9], реалізація якого відображається у ресурсозберігаючій моделі розвитку [10–13] та у технологічних змінах, що відбуваються [14–18]. Зокрема, суттєвого значення для забезпечення конкурентоспроможності підприємств набуває впровадження енергозберігаючих проектів [19]. Проте на шляху до цього постають різноманітні перешкоди [20–26], наявність яких негативно впливає і на стійкість підприємств до можливого зростання цін на енергетичні ресурси.

Розглядаючи закономірності формування цієї стійкості, необхідно, насамперед, відзначити існування двох її видів, а саме – наявної та перспективної. Наявна стійкість характеризує існуючу на теперішній час у певного підприємства здатність отримувати деяку величину економічних результатів за визначеного зростання цін на енергоресурси. Водночас, перспективна стійкість характеризує здатність підприємства отримувати певну величину економічних результатів завдяки реалізації адаптаційних механізмів. При цьому основними способами адаптації компанії до збільшення цін на енергоресурси є зміна цін та обсягів збуту продукції, зміна питомих витрат енергоресурсів, а також асортименту продукції та структури енергоспоживання.

При дослідженні закономірностей формування стійкості компаній до можливого зростання цін на енергоресурси потрібно, передусім, обрати основний вид економічних результатів господарської діяльності. Цим результатом повинен виступати той, який є головним критерієм ухвалення господарських рішень. Зокрема, в якості такого результату може виступати величина операційного або чистого прибутку підприємства.

Не дивлячись на відмінності, які є притаманними наявній та перспективній стійкості суб'єктів господарювання до зростання цін на енергоресурси, процеси оцінювання обох видів стійкості значною мірою є подібними та повинні передбачати здійснення таких основних етапів дій:

- 1) вибір основного результату господарської діяльності підприємства;
- 2) визначення мінімально припустимої для підприємства величини основного результату діяльності. Якщо таким результатом виступатиме чистий прибуток, то для встановлення його мінімально припустимого значення можна задатися мінімально припустимим для підприємства рівнем прибутковості його власного капіталу;
- 3) побудова формалізованої залежності між індексом цін на енергоресурси та величиною основного результату діяльності. При цьому для випадку наявної стійкості підприємства необхідно припускати, що усі інші параметри (ціни на продукцію, обсяги її виробництва та збуту, питомі витрати ресурсів тощо) залишаються без змін. Якщо ж розглядається випадок перспективної стійкості підприємства, то тоді необхідно враховувати прогностичні зміни відповідних параметрів діяльності, викликані активуванням адаптаційних механізмів;
- 4) збір вхідної інформації, необхідної для оцінювання стійкості підприємства до можливого зростання цін на енергетичні ресурси;
- 5) визначення такого максимально можливого індексу цін на енергоресурси, за якого забезпечуватиметься мінімально припустиме значення основного результату діяльності. При цьому таке визначення може бути здійснено як відразу за усією сукупністю видів енергетичних ресурсів, які споживаються підприємством, так і за кожним окремим видом таких ресурсів.

Таким чином, стійкість певного підприємства до зростання цін на енергетичні ресурси доцільно оцінювати шляхом визначення максимально можливого значення індексу цін на ці ресурси, за якого підприємство залишиться здатним отримувати мінімально припустиму величину основного результату господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мороз, Л. А. & Лебідь, Т. В. (2009). Стратегічний аналіз маркетингового потенціалу підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика»*, (649), 214–219.
2. Висоцький, А. Л. (2014). Сутність та особливості збутового потенціалу як складової частини сукупного економічного потенціалу підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*, (24.8), 225–233.
3. Ємельянов, О. Ю. (2019). *Інструментарій та моделі оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств* (дис. ... д.-ра екон. наук). Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна.
4. Balanska, O., & Yemelyanov, O. (2021). The risk planning methodological principles for housing investment. *Three Seas Economic Journal*, (2(1)), 8-13. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-1-2>.
5. Петрушка, Т. О., Ємельянов, О. Ю. & Курило, О. Б. (2020). Підвищення ефективності господарської діяльності як чинник економічного розвитку підприємств. *Ефективна економіка*, (12). http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_12_23.
6. Yemelyanov, O., Petrushka, T., Lesyk, L., Havryliak, A., Yanevych, N., Kurylo, O., Bodakovskyy, V., Skoropad, I., Danylovych, T. & Petrushka, K. (2023). Assessing the Sustainability of the Consumption of Agricultural Products with Regard to a Possible Reduction in Its Imports: The Case of Countries That Import Corn and Wheat. *Sustainability*, (15), 9761.
7. Баландіна, І. С. (2011). Принципи формування потенціалу ресурсозбереження на підприємствах у сучасних умовах. *Бізнес Інформ*, (11), 141–143.
8. Бурда, В. Є. (2013). Потенціал енергозбереження та напрями використання альтернативних джерел енергії у промисловості. *Економічний часопис – XXI*, (1-2), 45–48.
9. Іваненко, О. В. (2013). Формування потенціалу ресурсозбереження соціально-економічних систем. *Економіка. Фінанси. Право*, (8), 7–10.

10. Некрасова, Л. А. & Хрїстова, А. В. (2017). Формування ресурсозберігаючої моделі розвитку підприємства. *Економіка: реалії часу*, (2 (30)), 79–84.
11. Андрусів, У. Я. & Мазур, І. М. (2017). Комплексний підхід до забезпечення раціонального використання енергетичних ресурсів. *Бізнес Інформ*, (1), 44–49.
12. Сотник, І. М. (2010). Економічне стимулювання ресурсозбереження у контексті сталого розвитку України. *Економіст*, (12), 72–75.
13. Ємельянов, О., Петрушка, Т. & Симак, А. (2022). Інноваційність економічного розвитку підприємств: сутність, види та особливості оцінювання. *Економіка та суспільство*, (37). <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1221>.
14. Caliskan, H. K. (2015). Technological change and economic growth. *Procedia Soc. Behav. Sci.*, (195), 649–654.
15. Piva, M. & Vivarelli, M. (2018). Technological change and employment: is Europe ready for the challenge. *Eurasian Bus. Rev.*, (8(1)), 13–32.
16. Sredojecic, D., Cvetanovic, S. & Boskovic, G. (2016). Technological changes in economic growth theory: neoclassical, endogenous, and evolutionary-institutional approach. *Economic Themes*, (54(2)), 177–194.
17. Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Lesyk, R. & Lesyk, L. (2018). Assessment of the technological changes impact on the sustainability of state security system of Ukraine. *Sustainability*, (10(4)), 1186.
18. Козик, В. В., Ємельянов, О. Ю. & Петрушка, Т. О. (2014). Інвестиційно-інноваційний механізм забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств. *Проблеми економіки*, (1), 52–58.
19. Концеба, С. М. & Непочатенко, О. О. (2007). Енергозберігаючі технології в Україні: економічний ефект та перспективи впровадження. *Збірник наукових праць УНУС*, (63), 1–5.
20. Chai, K. H. & Yeo, C. (2012). Overcoming energy efficiency barriers through systems approach – A conceptual framework. *Energy Policy*, (46), 460–472.
21. Chiaroni, D., Chiesa, V., Franzò, S. et al. (2017). Overcoming internal barriers to industrial energy efficiency through energy audit: a case study of a large manufacturing company in the home appliances industry. *Clean Technologies and Environmental Policy*, (19), 1031–1046.
22. Kangas, H. L., Lazarevic, D. & Kivimaa, P. (2018). Technical skills, disinterest and non-functional regulation: Barriers to building energy efficiency in Finland viewed by energy service companies. *Energy Policy*, (114), 63–76.
23. Kostka, G., Moslener, U. & Andreas, J. (2013). Barriers to increasing energy efficiency: Evidence from small-and medium-sized enterprises in China. *Journal of Cleaner Production*, (57), 59–68.
24. Ємельянов, О. Ю. (2020). Оцінювання рівня ризикованості господарської діяльності підприємств агропромислового комплексу. *Агросвіт*, (19–20), 3–9.
25. Кінаш, І. А. (2015). Бар'єри на шляху впровадження енергоефективності та енергозбереження підприємств. *Сталий розвиток економіки*, (3), 185–189.
26. Севастьянов, Р. В. & Калініна, Я. Ю. (2014). Енергоефективність промислових підприємств України та бар'єри з її впровадження. *Економічний вісник ЗДІА*, (7), 144–154.